

ፍልይቲ ራፖርተር ሕቡራት ሃገራት አብ ኩነታት ሰብአዊ መሰላት አብ ኤርትራ ሺላ ቢ ኪታሩት ድሕሪ ምብጻሕ አብ ቱንዝያን ማልታን (ካብ 11-20 ሕዳር 2013) ዝሃበቶ መግልጺ

(ጀኔቫ 25 ሕዳር 2013) ወይዘራት ሺላ ቢ ኪታሩት ፍልይቲ ራፖርተር ሕቡራት ሃገራት ንኩነታት ሰብአዊ መሰላት አብ ኤርትራ ኤርትራ ነቲ ናይ አማኢት አሸሓት ኤርትራ-ዊያን ናብ ዘይፍለጥን ሓደገኛን መጻኢ ክቻልዎ ምኽንያት ኮይኑ ዘሎ ምግሃስ ሰብአዊ መሰላት አመልኪታ ዝለዎ ዓቢ ስክፍትአ ገሊጸ።

“መንግስቲ ኤርትራ ናይ ሰብአዊ መሰላት ሓላፍነቱ ከኹብር፣ ነቲ አብታ ሃገር ዝፍጸም ዘሎ ምግሃስ ሰብአዊ መሰላት ብህጹጽ ደው ከብሎን ይጽውዕ” ክትብል ወይዘራት ሺላ ድሕሪ ምስ ኤርትራ-ዊያን ስደተኛታት ካብ 11 ክሳብ 20 ሕዳርን ናይዚ ዓመት አብ ቱንዝያን ማልታን ዝገበረቶ ወግዓዊ ምብጻሕ ዘካየደቶ ቃለ-መሕትት ዝሃበቶ ጻዊት ኢዩ። ናይዚ ምስ ኤርትራ-ዊያን ዘካየደቶ ርክባት ውጽኢት አብ ሰነ 2014 ናብ ባይቶ ሰብአዊ መሰላት ዝቐርብ ካልኣይ ጸብጻብ ምሉእ ትሕዝቶ ክቐርብ ምኻኑ ገሊጸ።

ኤርትራ-ዊያን ሃገሮም ግዲፎም ክወጹ ዝገብሮም ዘሎ ቀንዲ ምኽንያት ደረት-አልቦ ሃገራዊ አገልግሎት ምኻኑ እታ ፍልይቲ ራፖርተር ሓቢራ። “እቲ መወዳእታኡ ዘይፍለጥ ናይ ሃገራዊ አገልግሎት ስርዓት፣ ኤርትራ-ዊያን ናይ ተስፋ-መቐራጽ ጅሆታት ከምዝኾኑ ብምግባር ካብዚ ሓራ ንምኻንን ውሕስ ቦታ ንምርካብ ብኣእምሮካ ንምግማቱ ዘጸገም ሓደጋታት ንክኣወስዱ ይግደዱ ኣለዉ” ክትብል እታ ባዓልቲ ሞያ ገሊጸ። ብዙሓት ካብቶም አብ ዑደታ ዘሓራቡቶም ኤርትራ-ዊያን ከምቲ አብ መጀመርታ ሃገር ንምምዕብልን ዳግማይ ንምህናጽን ተባሂሉ ተወጠኑ ዝነበራ ናይ 18 ኣዋርሕ ሃገራዊ አገልግሎት ብመትክል ከምዝሰማምዑሉ ከምዝገለጹላ ሓቢራ።

ብርግጽ፣ ዓንቐጽ 8 ናይ ኣዋጅ 82/1995 ብዝጠቐሶ መሰረት 6 ኣዋርሕ ወተሃደራዊ ታዕሊም እቲ ዝተረፈ 12 ኣዋርሕ ድማ አብ ሰራዊት ተመዲብካ አብ ወተሃደራዊ አገልግሎትን ልምዓታዊ ንጥፊታት ምስታፍ፣ ኩሉ ኹሉ 18 ኣዋርሕ ዝካየድ ሃገራዊ አገልግሎት ኢዩ ኔሩ። እንተኾን ግን፣ እዚ ሕጂ ዘሎ ንዘይተፈልጠ ግዜ ዝተናውሐ ግዱድ ሃገራዊ አገልግሎት ከምዘይቐበልዎ እቶም ቃለ-መሕትት ዘካየዱ ስደተኛታት ገሊጸዎላ። አብ ርእሲዚ ክሳብ ሎሚ ሰፊሕ ናይ ምጥያስ መደብ ከምዘይተተግበረ፣ እዚ ድማ ንብዙሓት ካብ ሃገር ንክሃድሙ ምኽንያት ምኻኑ ይገልጹ።

ትሕቲ ዕድመኤርትራ-ዊያ፣ ኣዋልድን ኣወዳትን ቅድሚ 18 ዓመት ምምላእ ሰብአዊ መሰላቶም ብሕማቅ እንዳተጋህሰ አብቲ ግዱድ ሃገራዊ አገልግሎት ከምዝሳተፉ ከምዝግበር፣ አብ ወተሃደራዊ ታዕሊም ምስቻይ፣ ዘይሰብአዊን ዘነኣእስን ኣተሓሕዛ፣ ምእሳር አብ ዘይሰብአዊ ኩነታትን ዝኣመሰሉ መቐጻዕቲታት ናይ ማዓልታዊ ተርእዮ ምኻኑ ይገልጹ። ብተወሳኺ ደቂ-አንስትዮ ካብ ወተሃደራዊያን ሓለፍቲ ዝመጽእ ክብረ-ንጽህናዊ ዓመጽ ዝተቻልዓ ምንባረን ይገልጹ። “እዚ ዓይነት ግህሰታት ብዘይገለ ገበናዊ መቐጻዕቲን ስክፍታ አብ ርእሲ ዝካየድ ምኻኑ፣ ግዳያት ገበነኛታት ናብ ሕጊ ከቐርቡሉ ዝክእሉ ዝኾኑ ይኹን ቅርጺ ስርዓት የለን” ክትብል እታ ራፖርተር ገሊጸ።

ትምህርቲ ሰብአዊ መሰል ኢዩ፤ እንተኾነ ግን ኣብዚ ሕጂ ዘሎ ስርዓተ ትምህርቲ እቶም ኣብ 11 ክፍሊ ናብ ማዕከላዊ ሳዊ ብምኻድ ወታሃደራዊ ታዕሊም ዝወሰዱ ተማሃሮ ጥራይ እንተዘይኮይኑ ካልኦት ናብ ሳልጋይ ትምህርቲ ናይ ምቕጻል ዕድል የብሎምን። ሓደ ካብቶም ቃለ-መሕትት ዘካየዱ ንወታሃደራዊ ታዕሊም ኣመልኪቱ “ኣብ ሳዊን ዘሕለፍናዮ ሕማቕ ተሞክሮ ምድራብዳን ባሕሪን ንምስጋር ዝኾነ ዓይነት ሓደጋ ክንገጥሞ ከም እንክእል ጌና ኢዩ። ኣብ ወታሃደራዊ ታዕሊም ይኹን ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዘሎ ጩካን ኣተሓሕዛን ደረት-ኣልቦ ምኻኑ፣ ተዓጻጻፍነት ዘይምህላዉ ኮታስ ዘይሰብአዊ ምኻኑ ኣይሰማምዑሉን ኢዩ” ክብል ገሊጽዎ።

እታ ፍልይቲ ራፖርተር ብተወሳኺ ብሰሪ ሃይማኖቶም ወይ ካልእ ሕልናዊ-ተቓውሞ (conscientious objections) ወተሃደራዊ ታዕሊም ዘይቅበሉ ዜጋታት ብሓይሊ ወተሃደራ ታዕሊም ክወስዱ ከምዝግድዱን ኣብ ግዜ ሃገራዊ ኣገልግሎት ናይ ውልቕኻ ሃይማኖት ምምላክ ብጹኡዕ ዝተተኮልከለ ምኻኑ ገሊጻ። ኣብ ርእሲዚ ሃገራዊ ኣገልግሎትን ወተሃደራትንብዊንታ ሓለፍቲ ዕረፍቲ ይፍቐደሎም፤ እቲ ፍቓድ ብሕጊ ዘይኮነ ብሃውሪን ኢዩ ዝውሰን። ብሰሪዚ መብዛሕታኡ እዋናት 12 ኣዋርሕ ዝኣክል ቤተሰብ ክርእዩ ከይተፈቕደሎም ክሓልፍ ይክእል።

ኣብ ኤርትራ ንሃገራዊ ኣገልግሎት ብቁዓት ዝኾኑ ካብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝተሓብኡን ዝሃድሙን ንምሓዝ ተደጋጋሚ ግፋ ብወተሃደራዊ ፖሊስ ይካየድ። ብተወሳኺ፣ ቤተሰብ ካብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ዝሃደሙ ኣዝዩ ከቢድ መቕጻዕቲ ይወርዶም። ቤተሰብ ልዕሊ ዓቕሚ ብዙሓት ኤርትራዊ ዝኾነ ገንዘብ 50,000 ናቕፋ (ኣስታት 3,350 ዶላር) ክኸፍሉ ይግድዱ ወይ ክሳብ እቲ ገንዘብ ዝኸፈል ንዘይተፈልጠ ግዜ ሓደ ኣባል እቲ ቤተሰብ ክምዝእሰር ይግበር።

ኣብ ኣገልግሎት ኣብ ዘህልውሉ እዋን፣ ኣብ ዝተፈላልዩ ዓውደ ስርሓት ህዝባዊ ምምሕዳራት፣ ምምህርና፣ ጥዕናዊ ኣገልግሎታት፣ ሕርሻን ህንጻን ይምደቡ። እንተኾነ ግን እቲ ኣብ ግዜ ኣገልግሎቶም ዝውሃቦም ክፍሊት ኣዝዩ ውሑድ ብምኻኑ ስድራቤታቶም ክሕግዙ ኣይክእሉን።

ገለ ካብቶም ነታ ራፖርተር ዘዛራረብዎ ስደተኛታት ዋላኻ ሕማቕ ቁጠባዊ ማሕበራዊ ኩነታት ኣብ ሃገሮም ከምዘሎ እንተገለጹ፣ ማዕልታዊ ቃልሲ ምምእራር መግብን ማይን፣ ይኹን ሕጽረት ጥዕናዊ ክንክን ኤለትሪክን ሃገሮም ገዲፎም ንክወጹ ቀንዲ ድርኺት ከምዘይኮነ ይገልጹ። “ምሉእ ብምሉእ ናጽነትን ውሕስነት ሓደ ሰብን፣ መሰረታዊያን ሰብአዊ መሰላት ኤርትራዊያን ብዘይምሕላዉን ምግሃሱን እዩ ቤተሰባት ኤርትራ ውሕስና ንረክብ ንኸውን ዝብል ተስፋ ሃገረን ራሕሪሕን ብብዝሒ ስደት ዘምርሓ ዘለዎ” ክትብል ወይዘሪት ሺላ ትግልጽ።

ብዙሓት ካብቶም ኣብ ዑደት ዝረኽቡቶም ካብ ሓደጋ ባህሪ ዝዳሓኑ እዮም። ካብ መስከረም 2012 ኣትሒዙ ኣብ ቱኒዥያ ዝመደበሩ ሳልጋይ ኮምሽን ስደተኛታት ሕቡራት ሃገራት ኣብ ባሕሪ ሜዲተራንያን ካብ ዝተጨነቑ ጃላቡ ዝድሓኑ 677 ሓደሽቲ ኤርትራዊያን ከምዘለዉ ይፍለጥ። ብተወሳኺ ካብ መጀመርታ 2008 ዓ.ም. ኣትሒዙ ሓተቲ ዑቕባ ዝሓዛ 21 ጃላቡ ምእታዎን ካብ 2008 ስደተኛታት 23% ዝኾኑ ኤርትራውያን ምኻኖም

ጽብጻባት ይሕብሩ። እታ ፍልይቲ ራፖርተር ክልቲኤን ሃገራት ሓተቲ ዕቕባ ኣብ ባሕሪ ማለት ካብተን ዝጠሓላ ጀላቡ ምድሓን መሰል ምንባርን ካብ ኣካላዊ ማህሰይቲ ናጻ ምኻን ብምኽባርም ዘለዎ ናእዳ ግሊጻ።

ዋላኻ እቲ መንግሥቲ ንህይወቶም ኣብ ሓደጋ ዘውድቑ ኩነታት ምኻኑ እንዳፈለጡ፣ ብሰንኪ ኣብ ኤርትራ ዘሎ ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላት ምኽንያት ወርሓዊ ካብ 2000 ክሳብ 3000 ሰባት ዝኾኑ ሃገሮም ገዲፎም ከምዘለጹ ይግለጽ። ኣብ 2012 ጥራይ ኣብ ትሕቲ ላዕለዎይ ኮምሽን ስደተኛታት ሕቡራት ሃገራት ዝተመዝገቡ 305, 723 ዝቁጽሮም ኤርትራዊያን ከምዘለዉ ጽብጻብ ኣሎ።

እቶም ኣብ ባሕሪ ዝዳሓኑ ስደተኛታ ናይ ሳህራ ምድራብዳ ጉዕዞን ባሕሪ መዲተራንያን ምስጋር ሓደገኛ ምኻኑ ከምዝፈልጡ ገሊጾም። ዋላኻ ንህይወቶም ኣብ ሓደጋ ዘእቱ ኩነታት ምኻኑ ዝፈልጡ እንተኾኑ፣ ብዙሕ ዝኸሰርዎ ነገር ዘሎ ኮይኑ ስለዘይስምዖም ነቲ ሓደጋ ምውሳድ እቶም ዝመርጹ።

ወይዘሪት ሺላ ነዞም ህይወቶም ኣብ ከቢድ ሓደጋ ብምውዳቕ ውሕሲና ንምርካብ ኣዝዩ ሓደገኛ ጉዕዞ ብምውሳድ ሃገሮም ገዲፎም ዝውጹ ዘለዉ ስደተኛታት ግቡእ ኣተሓሕዛ ክግበረሎም ጸዊዓ።

እታ ፍልይቲ ራፖርተር ብተውሳኽ እዚ ቤተሰብካ ቤትካን ሓዲግካ ናብ ስደት ናይ ምምራሕ ኣጸጋሚ ውሳኔ ብቲ ኣብታ ሃገር ዘሎ ክትጻወሮ ዘጸግም ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላት ጥራይ ኢዩ ክግለጽ ዝክኣል ትብል። ኣብ ርእሲዚ ማሕበረሰብ ዓለም ነቲ ኤርትራዊያን ካብ ሃገር ምውጻእ እንኮ ፍታሕ ምኻኑ ንኸውስኑ ዝገብር ዘሎ ቐንዲ ጥንቂ ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላት ንምርዳእን ናይቶም ግዳያት ድምጺ ክሰምዕ ጸዊዒት ኣቕሪባ።

ብተውሳኽ ኣብ መንኻ ኤርትራን ካልእ ሳልሶት ሃገራትን ኤርትራዊያን ሓደጋ ማእሰርት፣ ስቓይ፣ ዘይሰብኣዊ ኣተሓሕዛን ናብ ደረት ኣልቦ ግዱድ ወተሃደራዊ ኣገልግሎት ግዳያት ዝኾኑሉ ሃገሮም ናይ ምምላስ ክልታኣዊ ስምምዓት ደው ክብል ጸዊዓ።

ኣብ 2012 ካብ እትምዘዝ ኣትሒዛ እታ ፍልይቲ ራፖርተር ናብ ኤርትራ ንምብጻሕ ብዙሕ ጊዜ እኻ እንተሓተተት ክሳብ ሕጂ ፍቓድ ክትረክብ ከምዘይካኣለት ገሊጻ። ከም ሳዕቤኑ፣ እታ ብዓልቲ ሞያ ቀዳማይ-ኢድ ሓበሬታ ካብ እቶም ሃገሮም ገዲፎም ዝወጹ ስደተኛታት ንምእካብ ወሲና። ሕጂውን እንተኾነ ኩነታት ሰብኣዊ መሰላት ኣብ ኤርትራ ንምግምጋም ናብታ ሃገር ናይ ምብጻሕ ፍቓድ ክውሃባ ድጊማ ጸዊዒት ኣቕሪባ።

እታ ፍልይቲ ራፖርተር ንመግስታት ቱኒሽያን ማልታን ሓልፍነታ ንኸተፈጽም ሓገዝ ስለዝገበሩላን ኣብ ሃገሮም ንኤርትራዊያን ከተሃራርብ ብምፍቓዶም ምስጋና ገሊጻ። ኣብ መጠረሻታ፣ ነቶም ውሕስነትን ሰብኣዊ መሰላቶም ንኸኸበር ኢሎም ሃገር ግዲፎም ዝወጹ ኤርትራዊያን፣ ውልቃዊ ታሪኮም፣ ሓንሳብ ሓንሳብ ዘስካሕኸሕ ዛንታታት ዝሓለፍዎ ተመኸሮን ከካፍልዎ ፍቓደኛታት ብምኻኖም ዘለዎ ልዑል ምስጋና ገሊጻ።
